

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛІСТИЧНОГО ТА КАПІТАЛІСТИЧНОГО ОБЛІКУ: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ

Розглянуто особливості соціалістичної та капіталістичної системи бухгалтерського обліку, визначено переваги та недоліки їх існування

Постановка проблеми. З формуванням в Україні ринкових відносин змінилася економічна система країни, виникли різні форми власності, а отже, змінилися і вимоги до організації та ведення бухгалтерського обліку. Він став замкнутою системою. В сучасних умовах ринкової економіки, що характеризується удосконаленням управління, напрацюванням нової стратегії розвитку підприємств, посилюється роль та значення єдиної системи бухгалтерського обліку. Науково обґрунтована система організації бухгалтерського обліку сприяє ефективному використанню всіх ресурсів, покращенню відображення та аналізу фінансово-майнового стану підприємства. Проте побудувати сучасний бухгалтерський облік не можливо, не врахувавши позитивні та негативні сторони соціалістичного обліку, що існував в радянські часи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Особливості, характерні риси, завдання, переваги та недоліки капіталістичного та соціалістичного обліку розкривали у своїх працях Ф.Ф. Бутинець, Б.І. Валуєв, М.І. Вейсман, О.М. Галаган, М.В. Дембінський, Г.Г. Кірейцев, Н.А. Леонтьєв, А.І. Лозинський, Н.М. Малюга, П.П. Німчинов, М.С. Помазков, Я.В. Соколов. У сучасній обліковій літературі соціальному обліку не приділяється належної уваги. Проблема соціальної направленості бухгалтерського обліку піднімалась у працях науковців Житомирської наукової бухгалтерської школи В.В. Євдокимова, І.В. Жиглей, І.В. Замули, К.В. Шиманської.

Мета дослідження. Розглядаючи дане питання ми прагнемо дослідити проблеми переходу обліку з умов соціалізму до капіталізму, визначити перспективу його подальшого розвитку, а також встановити роль обліку, яку він повинен займати у суспільстві.

Викладення основного матеріалу. Після прийняття у 1997 році Законів України "Про оприбуткування прибутку підприємств" та "Про ПДВ", бухгалтерський облік виявився нікому непотрібним, оскільки за недотримання податкового законодавства передбачені значні штрафні санкції, тоді як за не ведення бухгалтерського обліку законодавчої відповідальності не існує. Ситуація не змінилась навіть після прийняття у 1999 році та введення в дію у 2000 році Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність" та впровадження положень бухгалтерського обліку. Хоча й бухгалтерський облік тепер закріплено законодавчо, проте багато підприємств ведуть лише податковий облік.

Відповідно до масштабу, характеру реформування та наслідків для практики дана проблема має загальнодержавне значення і входить до числа важливих наукових завдань, вирішення яких пов'язане з необхідністю певних законодавчих змін та перегляду відповідних стандартів бухгалтерського обліку. Складовою частиною загальної проблеми є осмислення цілей, завдань та принципів, відповідно до яких повинна створюватись, діяти та розвиватися система вітчизняного обліку.

Кардинальне реформування бухгалтерського обліку в Україні багато в чому пов'язане з перенесенням на вітчизняну систему обліку західних підходів та концепцій, що принципово змінюють у вітчизняній науці уявлення про систему господарювання, в першу чергу бухгалтерського обліку. Дані підходи багато в чому носять помилковий, дискусійний характер як в частині теоретичної обумовленості ключових положень, так і в аспекті можливої реалізації наукових рекомендацій в практичному управлінні підприємствами ключових галузей економіки [2, с. 61].

В радянський період, коли в теорії обліку його завдання обмежувалися контролем виконання плану, забезпеченням збереження соціалістичної власності, сприянням укріпленню господарського розрахунку, виявленню та використанню резервів виробництва, точилася гостра дискусія з приводу того, що перед обліком ставляться завдання, що складають зміст функцій контролю та економічного аналізу. Все ж дискусійним залишається питання про те, яким повинен бути бухгалтерський облік та яку роль він повинен відігравати у суспільстві. Для пошуку відповіді на дані питання перш за все порівнюємо соціалістичний та капіталістичний облік, а також проаналізуємо сучасний стан бухгалтерського обліку в Україні.

Соціалістичний облік, його організація, форми, методи і особливо проблеми притягують увагу спеціалістів з бухгалтерського обліку в капіталістичних країнах. Соціалістичний облік зародився після Великої Жовтневої соціалістичної революції. Він почав обслуговувати нові виробничі відносини, в основу яких покладено суспільну власність на засоби виробництва.

У післяреволюційний період в радянській державі відбувається зміна економічних зв'язків і відносин, що призвело до зупинення діяльності акціонерних товариств як юридичних осіб приватної форми власності та створення трестів і державних підприємств. Встановлення між суб'єктами господарювання вертикальних зв'язків на зміну горизонтальним усунуло можливість існування приватних товариств. Змінився і законодавчий підхід до регулювання їх правового положення з введенням заборони котирування акцій на біржах, відсутністю вимог до формування статутного капіталу у акціонерних товариствах шляхом підписки на акції [5, с. 250].

В умовах соціалістичного способу виробництва три види обліку: бухгалтерський, статистичний, оперативний являють собою цілісну систему, що необхідна для контролю та спрямування розвитку продуктивних сил та виробничих відносин країни. В результаті сукупність трьох видів соціалістичного обліку називають народногосподарським обліком. Всі три види обліку у соціалістичному суспільстві використовуються у тісному взаємозв'язку і являють собою єдину систему, можливість створення якої обумовлена існуванням суспільної власності на засоби виробництва та плановим характером соціалістичної економіки. Єдність соціалістичного обліку полягає у тому, щоб окремі його види доповнювали та розвивали один одного, щоб здійснювався контроль на всіх ділянках.

Облік при соціалізмі має суспільний характер і змінюється в інтересах всього суспільства. Соціалістична економіка спирається на суспільну власність. Кожне підприємство – це органічна частина єдиної соціалістичної системи народного господарства. Тому при соціалізмі вперше за всю історію суспільства виникає потреба обліковувати діяльність як окремих підприємств, так і всього народного господарства для контролю за виконанням державного плану, виявлення резервів підвищення ефективності господарства, подальшого зростання та удосконалення суспільного виробництва. Ось чому у соціалістичній державі існує єдина система

народногосподарського обліку. Облік при соціалізмі є засобом суспільного контролю виробництва і розподілу результатів праці, контролем за виконанням плану. Нерозривний зв'язок соціалістичного обліку з єдиним народногосподарським планом і визначає народногосподарський характер обліку.

За таких умов особливістю соціалістичного обліку є централізоване державне регулювання організацією обліку і узагальнення даних всього народного господарства. Державні органи встановлюють єдині для всіх підприємств країни правила організації обліку і складання звітності, контролюють їх дотримання, затверджують форми обліку та єдині уніфіковані форми документів, єдиний план рахунків бухгалтерського обліку.

В соціалістичному суспільстві облік виступає потужним знаряддям держави і однією із найважливіших функцій суспільства, використовується для керівництва всією господарською діяльністю країни. Єдине централізоване керівництво обліком забезпечує порівнянність облікових даних, створює можливість їх узагальнення по адміністративних і економічних районах, галузях і всьому народному господарству.

Соціалістичний облік за своїм змістом і призначенням докорінно відрізняється від обліку при капіталізмі. Відмінності соціалістичного обліку обумовлені характером соціалістичної економіки, основою якої є суспільна власність на засоби виробництва. Розвиток виробництва в соціальному суспільстві підпорядковано забезпеченню найбільш повного задоволення постійно зростаючих матеріальних та духовних потреб всього суспільства, поліпшення народного добробуту. Народне господарство соціалістичного суспільства розвивається за єдиним державним планом. У зв'язку з цим соціалістичний облік відображає процеси планового розвитку народного господарства і виступає засобом контролю за виконанням державного плану, тим самим сприяючи успішному розвитку галузей матеріального виробництва та народного господарства в цілому.

К. Маркс писав: "Бухгалтерський облік як засіб контролю та мисленого узагальнення даного процесу стає тим необхіднішим, чим більше процес виробництва здійснюється в суспільному масштабі і втрачає індивідуальний характер; як наслідок, ведення бухгалтерського обліку більш необхідне при капіталістичному способі виробництва, чим при роздробленому ремісленому та селянському виробництві, воно більш необхідне при суспільному виробництві, ніж при капіталістичному" [3, с. 5].

Таким чином, принциповою особливістю обліку при соціалізмі є те, що він ведеться в інтересах всього суспільства, виступаючи у всьому народному господарстві як єдина система народногосподарського обліку. Дані соціалістичного обліку доступні працівникам, що активно беруть участь в управлінні господарством. У такий спосіб працівники здійснюють контроль за використанням матеріальних, грошових і трудових ресурсів, мірою праці і споживання, діяльністю підприємств, розподілом прибутку, виявляють наявні резерви, вносять пропозиції, спрямовані на подальше поліпшення господарської діяльності.

Облік активно виконує виховну функцію, здійснюючи позитивний вплив на працівників шляхом виховання у працівників поваги до праці та суспільної власності. Як наслідок, вперше в історії суспільства господарський облік став засобом суспільного контролю. Народногосподарський характер бухгалтерського соціалістичного обліку виступає наслідком існування єдиного народногосподарського плану та регулювання централізованими державними органами.

Перед соціалістичним обліком стоять наступні завдання: посилення господарського розрахунку; економія ресурсів та скорочення втрат; зниження собівартості і підвищення рентабельності виробництва.

Облік у соціалістичному суспільстві допомагає розкривати можливості отримання нових джерел розширення виробництва, вести боротьбу за економію і раціональне використання трудових і матеріальних ресурсів як окремих підприємств, так і в масштабі всього народного господарства [3, с. 7].

Ми вважаємо, що вивчення історії зародження і становлення соціалістичного бухгалтерського обліку надасть можливість зрозуміти та у майбутньому виправити помилки і недоліки, які існували в організації обліку в минулому і пережитки яких ми відчуваємо і сьогодні. Проте незаперечним залишається той факт, що соціалістичний облік радянських часів мав ряд позитивних сторін, на які необхідно звернути увагу при побудові бухгалтерського обліку в Україні. На балансі підприємств в СРСР стояли дитячі садки, лікарні, оздоровчі центри, санаторії, що є досить рідкісним явищем у сучасній незалежній Україні.

При соціалістичному способі господарювання випрацювані єдині правила і форми організації обліку. Вони мали єдину систему побудови, що дозволяло розширити межі обліку і застосовувати його в масштабі всього народного господарства. При соціалізмі облікові дані об'єктивно відображали стан господарських засобів виробничих об'єднань, підприємств, організацій та об'єднань.

Бухгалтерський облік в капіталістичних країнах призначений для реєстрації, узагальнення інформації в процесі виробництва і реалізації, складання внутрішньої та зовнішньої звітності і забезпечення керівника інформацією для прийняття рішень з метою максимізації прибутку, не є відкритим для працівників та інших бажаючих отримати інформацію про справжній стан підприємства та результати його роботи.

Облік при капіталізмі обумовлений особливостями капіталістичних виробничих відносин, основою яких виступає приватна власність на засоби виробництва та експлуатацію найманої праці. Першооснову власності в капіталістичному суспільстві складають економічні відносини привласнення матеріальних благ у процесі виробництва. Метою капіталістичного виробництва виступає не задоволення потреб людей, а отримання надприбутків, за рахунок посилення експлуатації працівників, захист і прикрашення капіталістичної дійсності. Облік орієнтований на власників та покликаний сприяти отриманню ними прибутків. Підприємці за допомогою обліку здійснюють контроль за витратами і доходами своїх підприємств, за процесом створення прибутку, приховуючи при цьому результати капіталістичного виробництва.

Капіталістичний облік приховує від усіх, крім самого власника, справжній стан справ підприємства, джерела і розмір одержаного прибутку, вуалює сутність експлуатації працівників. Дані обліку, що публікуються, як правило, не об'єктивні, показують стан господарства і результати його діяльності в світлі, найбільш вигідному для власника. Підприємство в капіталістичному суспільстві діє в жорсткій конкурентній боротьбі, а тому має комерційну таємницю, коли дані обліку не можуть піддаватися громадському контролю та оприлюдненню без згоди власника. А тому існують всі підстави для вуалювання та викривлення бухгалтерських даних під потреби того, хто організовує і веде бухгалтерський облік або має вплив на процес формування звітних показників.

Засоби виробництва, будучи при капіталістичному способі виробництва капіталом, слугують інструментом експлуатації робочого класу, способом привласнення доданої вартості [5, с. 252].

Основною метою капіталістичного способу виробництва є отримання прибутку як результат експлуатації робочого класу, а також отримання даних про величину власного капіталу, його збільшення чи зменшення, адже капіталістичний облік досліджує господарські процеси одиничного замкнутого господарства. Облік при капіталізмі відображає рух індивідуального капіталу і замикається в межах одного підприємства або монополістичного об'єднання. Переслідуючи вузькі приватні інтереси капіталіста-власника, будучи інструментом приховування результатів діяльності одиничного підприємства й знаряддям збереження комерційної таємниці, капіталістичний облік органічно не може підвестися до загальнодержавних суспільних інтересів.

Власники не допускають втручання у свої справи органів контролю, і звідси впливає неможливість розробки єдиної системи обліку і узагальнення його даних. При капіталізмі не існує єдиної, централізованої системи народногосподарського обліку, оскільки облік обмежується рамками окремого підприємства, установи, організації [3, с. 7].

У ринкових умовах говорити про єдиний господарський облік на рівні держави складно, адже господарський облік виконує "соціальне замовлення" панівного класу. Про класовість господарського обліку зазначає ще у 1977 році професор П.П. Німчинов, який писав: "У кожній суспільній формації панівний клас використовує облік, його технічні засоби і методи для закріплення і зміцнення свого політичного й економічного становища. Тому господарський облік є класовим" [5, с. 327].

Для виявлення тих рис, які слід врахувати при побудові сучасного обліку, необхідно проаналізувати та виявити позитивні і негативні характеристики бухгалтерського обліку в умовах соціалізму та капіталізму (табл.1).

Таблиця 1. Відмінності між соціалістичним та капіталістичним обліком

№ з/п	Ознака	Капіталістичний облік	Соціалістичний облік
1	Мета виробництва	Отримання максимального прибутку	Максимальне задоволення потреб суспільства
2	Мета обліку	Виявлення прибутку	Відображення виконання плану
3	Основа господарства	Приватна власність на засоби виробництва	Соціалістична власність на засоби виробництва
4	Об'єкт обліку	Окреме підприємство	Народне господарство в цілому
5	Ступінь регламентації	На кожному підприємстві облік в значній мірі здійснюється так, як цього хоче власник	Держава здійснює регулювання практики організації обліку у всій країні
6	Межі обліку	Визначаються на кожному підприємстві самостійно	План рахунків єдиний для всіх підприємств, уніфікована методологія
7	Відкритість облікової інформації для суспільства	Панує принцип комерційної таємниці, на основі якого власник має право повністю приховувати облікову інформацію про свій бізнес	Гласність в обліку. Облікова інформація доступна працівникам, немає таємного, секретного бухгалтерського обліку
8	Достовірність обліку	Облік несе в собі факти фальсифікації	Облік правдивий і звільнений від викривлень
9	Межі обліку	Бухгалтерський облік обмежений рамками підприємства	Бухгалтерський облік – частина єдиної системи народногосподарського обліку

Аналізуючи наведені в таблиці дані можна виділити ряд переваг соціалістичного обліку над капіталістичним: відстоювання загальнонародних інтересів, коли облік виступає знаряддям суспільного контролю; правдива характеристика відображених ним процесів; розширення меж обліку до меж всього народного господарства тощо.

Таким чином, відмінності між соціалістичним та капіталістичним обліком базувалися на відмінностях економіко-правової системи: командно-адміністративної та ринкової. Найсуттєвішою відмінністю між соціалістичним та капіталістичним обліком можна вважати відкритість облікової інформації для суспільства. Так, за капіталістичного способу виробництва кожне підприємство, працюючи в умовах жорсткої конкуренції, організовує і веде облік своєї діяльності, не оприлюднюючи всі показники. Бухгалтерський облік є комерційною таємницею, що надає можливість фальсифікації даних, тоді як в умовах гласності соціалістичного обліку переважаючим є реальне відображення дійсності. За соціалістичного способу виробництва бухгалтерський облік відкритий для громадського контролю, на його основі формуються 70% інформації, необхідної державі для управління економікою.

Як показує світовий досвід, найбільш викривлений облік ведеться на відкритих акціонерних товариствах. Ще на початку минулого століття В.І. Ленін підкреслив: "Баланси багатьох акціонерних товариств схожі на ті відомі із епохи середніх віків палімпсести (палімпсести – пергамент, на якому основний рукопис затертий, і по затертому написано інше), на яких потрібно було спочатку витерти написане, щоб відкрити інформацію, що знаходиться під ними і надає дійсний зміст рукопису" [5, с. 253].

На керівництво компаній покладається відповідальність за забезпечення акціонерів та інших зацікавлених сторін потрібною інформацією. Проте вони досить часто надають інвесторам викривлену інформацію про реальні прибутки та витрати компанії, а від суспільства приховують таку інформацію, як суми виплат керівникам, конфлікти інтересів, знаючи, що вони не зустрінуть суспільного схвалення, якщо стануть надбанням гласності.

Розвиток процесів акціонування в Україні передусім пов'язаний з процесами приватизації і створення на базі приватизованого державного майна акціонерних товариств. А тому лідируюче значення в Україні займають акціонерні товариства, створені в процесі корпоратизації та приватизації.

Перенесення американських стандартів на українську практику організації та ведення бухгалтерського обліку відбулося без урахування існуючих в країні систем права і, як наслідок, особливостей менталітету українського народу.

Особливістю акціонерних товариств країн континентальної моделі, до яких ще донедавна відносилась і Україна, є більш тісний зв'язок між акціонерами, можливість скористатися своїми правами на участь в управлінні справами акціонерних товариств і навіть трудова участь в них, що не є необхідним для акціонерних товариств відповідно до їх визначення. Це в першу чергу притаманне акціонерним товариствам, які створені в результаті приватизації, оскільки у акціонерів збереглися соціальні й трудові зв'язки як працівників державних підприємств. Акціонери прагнуть брати участь в управлінні товариством, впливати на формування його виконавчих органів, а також брати участь у прийнятті суттєвих рішень з питань регулювання діяльності товариства.

Історично визначено також безпосередню участь державних органів в регулюванні діяльності акціонерних товариств в континентальних державах у частині не лише їх державної реєстрації та реєстрації випуску акцій, але й вимог до статуту товариства, його звітності, оподаткування, регулювання трудових відносин тощо.

В англо-американських же корпораціях має місце не лише усунення акціонерів від цих процесів, але й передача фактичного управління найманим управлінцям. Такі процеси останнім часом спостерігаються і на українських підприємствах.

Після проведення в Україні бухгалтерської реформи держава практично втратила можливість отримувати інформацію про виробничі ресурси, що використовуються в країні. Сьогодні ми не маємо змоги визначити розмір власного національного багатства – сукупно створених і накопичених у країні працею всього суспільства національних благ, рівня освіти, виробничого досвіду, майстерності, творчого обдарування населення.

Це пояснюється тим, що кожне підприємство застосовує різну оцінку одних і тих же об'єктів обліку, одні і ті ж об'єкти відносяться до різних видів майна – необоротних і оборотних активів тощо. Статистика не в змозі порахувати вартість основних та оборотних фондів. У податковому обліку використовуються такі методи обчислення бази для оподаткування, які не мають економічного обґрунтування в наслідок чого не придатні для обчислення національного багатства. Як зазначає проф. Н.М. Малюга: "Рік законодавчого закріплення податкового обліку (1997) можна вважати роком знищення бухгалтерського обліку. Це був неправильний політичний крок, спрямований на збільшення надходжень до бюджету через посилення контролю за своєчасністю та повнотою сплати підприємствами податків та штрафних санкцій" [5, с. 259].

Таким чином, результатом проведення в Україні реформування системи бухгалтерського обліку та статистики стала втрата державою інформації про значну кількість показників. Приватизація значної частини державного майна залишила негативний відбиток у суспільстві: сьогодні в Україні відсутня державна власність на енергоносії (нафту, газ, електроенергію), монополізовано ринок залізничних перевезень, значна частина металургійних підприємств перейшла у власність приватних осіб. Як наслідок – держава в повній мірі не володіє інформацією про майно, що їй належить. Можна говорити про відсутність обліку для держави на державному рівні.

Отже, в Україні склалась ситуація, коли економічна політика держави втратила своє економічне обґрунтування, розмір національного багатства в Україні невідомий, а бухгалтерський облік знаходиться у занедбаному стані та носить відтінок креативного (творчого) обліку.

Український облік потребує негайного удосконалення. Забезпечення прозорості визначається єдиним правильним шляхом повернення довіри суспільства до бухгалтерської інформації. Досягти її можна шляхом чіткої регламентації фінансової звітності з наступним контролем та санкціями до порушників.

Ми погоджуємося з думкою проф. Н.М. Малюги стосовно завдань подальшого реформування бухгалтерського обліку в Україні. Система національного обліку потребує негайного удосконалення, метою якого є переведення національної системи відповідно до вимог ринкової економіки, але з урахуванням стану на світових фінансових ринках. Окрім того, облік потребує узгодження у частині

податкового законодавства, тобто нагальною потребою виступає прийняття податкового кодексу, який повинен визначити статус податкового обліку в Україні. При реформуванні національної облікової системи для завоювання довіри суспільства держава повинна взяти на озброєння моральність як фундаментальну категорію бухгалтерського обліку. Як зазначає Н.М. Малюга: “Без чесності і моральності людей, причетних до підготовки фінансової звітності, довіри суспільства не здобути” [5, с. 265].

Отже, бухгалтерський облік завжди буде залежати від економічної системи, а тому в сучасному економічному середовищі, яке створене в Україні, деякі риси капіталістичного обліку йому будуть притаманні. Проте не слід відкидати такі позитивні риси соціалістичного обліку, як моральність, прозорість, достовірність облікових даних. Суспільство повинно бути захищене державою від його обкрадання окремими особами.

Держава повинна забезпечити збереження матеріальної основи виробництва – національного багатства, для забезпечення достовірності обліку якого необхідне чітке державне регулювання. Облікова політика повинна піднятися на рівень держави з одночасним збереженням комерційної таємниці підприємств, але інформація про матеріальну основу активів повинна бути достовірною і надаватися всім зацікавленим особам, в першу чергу державі.

Держава повинна взяти на себе регулювання бухгалтерського обліку з метою забезпечення: збереження державної власності; об'єктивності, правдивості і достовірності у визначених межах обліку для суспільства; прозорості обліку; можливості державного контролю; високого рівня використання облікової інформації в управлінні економікою держави в цілому; єдності методології обліку для підприємств з державною та приватною власністю.

Не менш важливим залишається питання необхідності соціальної орієнтації обліку в нашій державі. В країнах з ринковою економікою облік ведеться з метою сприяння раціональному використанню засобів і предметів праці та самої праці у підприємницькій діяльності для одержання найбільшого прибутку, спрямованого на задоволення соціальних потреб, на захист інтересів кожного працівника підприємства та суспільства в цілому. Соціальний облік – відносно новий напрям в бухгалтерському обліку, що передбачає надання даних про кадри, продукцію, послуги та орієнтується на попередження чи скорочення масштабів забруднення навколишнього середовища. Іноді термін “соціальний облік” трактується більш широко, при цьому його метою виступає визначення сукупності витрат, які здійснює суспільство у зв'язку з діяльністю підприємства приватного сектору.

Останнім часом значно зросло значення соціального обліку як області бухгалтерського, про що свідчить посилання на нього у звітах компаній, друкованих виданнях, засобах масової інформації, у соціально орієнтованих політичних програмах тощо. Рамки соціального обліку постійно розширюються, торкаючись нових невивчених проблемних питань соціально-економічного стану та розвитку суспільства.

Основна проблема розвитку соціального обліку пов'язана з особливостями трактування різними авторами самого поняття “соціальний облік”. Зв'язок терміну “облік” з визначенням “соціальний” не є настільки зрозумілим, як поняття “фінансовий”, “управлінський” чи “податковий”, які доповнюють та уточнюють один одного. Окрім того, при вивченні нових областей бухгалтерського обліку бухгалтери завжди

зустрічаються з проблемою формування бухгалтерських оцінок. Вирішення проблем наукового характеру та розробка облікових програм пов'язане із систематизацією та класифікацією понять та напрямів бухгалтерського обліку [6, с. 623].

Сьогодні з впевненістю можна говорити про розвиток теорії та практики соціально орієнтованого обліку в економічно розвинутих країнах. В нашій державі даній проблемі в науковій та методичній літературі приділяється незначна увага.

Висновки та перспективи подальших досліджень. В умовах реформування українського обліку до нового недержавного власника необхідно використати напрацювання науковців радянських часів, які будували соціалістичний облік – точний, своєчасний, достовірний інструмент управління економікою держави. В сучасному економічному середовищі, яке створене в Україні, бухгалтерському обліку притаманні риси капіталістичного обліку. Проте не слід відкидати такі позитивні риси соціалістичного обліку, як моральність, прозорість, достовірність облікових даних. Суспільство повинно бути захищене державою від його обкрадання окремими особами.

Відмінності між соціалістичним та капіталістичним обліком базувалися на відмінностях економіко-правової системи: командно-адміністративної та ринкової. Найсуттєвішою відмінністю між соціалістичним та капіталістичним обліком можна вважати відкритість облікової інформації для суспільства. За капіталізму бухгалтерський облік є комерційною таємницею, що надає можливість фальсифікації даних, тоді як в умовах гласності соціалістичного обліку переважаючим є реальне відображення дійсності.

Важливим питанням для України залишається впровадження в теорію та практику соціально орієнтованого обліку, який досить успішно впроваджується в економічно розвинутих країнах з ринковою економікою. Інтегрована система обліку повинна бути направлена на задоволення соціальних потреб працівників підприємства, зростання обсягів випуску конкурентоспроможної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках, ефективне господарювання із застосуванням нових прогресивних технологій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Бутинець Ф.Ф.* Бухгалтерський облік в Україні. Міфологія. Частина 2. – Житомир: ЖДТУ, 2003. – 524с.
2. *Валуев Б.И.* О целях и принципах управленческой ориентации учёта // Вісник ЖДТУ. Серія Економічні науки. – Житомир: ЖДТУ, 2003. – №2 (24). – С. 61-66.
3. *Галкин А.Ф., Огийчук Н.Ф., Войчук Г.И.* Теория бухгалтерского учёта. М.: “Колос”, 1970. – 263 с.
4. *Малюга Н.М.* Поділ бухгалтерського обліку на фінансовий, податковий та управлінський // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. Львів: Львівська комерційна академія, 2004. – № 16. – С. 327-331.
5. *Малюга Н.М.* Розвиток теорії бухгалтерського обліку: Монографія. – Житомир: ПП “Рута”, 2005. – 388 с.
6. *Мэтьюс М.Р., Перера М.Х.Б.* Теория бухгалтерского учёта: Учебник / Пер. с англ. под. ред. Я.В. Соколова, И.А. Смирновой. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 663 с.